

РОЛЯТА НА ДИГИТАЛНИТЕ ИНСТРУМЕНТИ ПРИ ПРЕПОДАВАНЕТО НА СЛОВАШКАТА ФОНЕТИКА В СУ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

Доц. д-р Величко Панайотов

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме. В увода на настоящия текст сбито се дефинират и класифицират понятия като *дигитален*, *дигитални инструменти*, *чуждоезиково обучение* и се описва тясната им взаимовръзка. В последвалото изложение се представя използването на компютърните технологии при работата със студентите словакисти в СУ „Св. Климент Охридски“ в рамките на курсовете по практически словашки език, правопис и правоговор на словашкия език и теоретична фонетика на словашкия език. Вниманието е насочено най-вече към приложението AUDACITY и платформата www.slovakistikabg.com.

Ключови думи: изучаване на словашки език като чужд; дигитални инструменти; фонетика; онлайн форми във филологическото образование

Съвременното общество често се дефинира като общество на знанието и неговото съществуване е неотделимо свързано от процеса на дигитализацията като подкрепящ механизъм при трансфера и съхранението на знания. Основните средства на този процес съставляват *дигиталната грамотност* и *дигиталните инструменти*. В европейските общности дигиталната грамотност, определяна като придобиване на познания за компютърните технологии и способност за използване на дигиталните инструменти, вече отдавна се смята за един от носещите стълбове на образователната система и нейната тясна взаимосвързаност с езиковата култура и електронното обучение на чужди езици днес се смята за очевидна. Още при изясняването на същността на дигиталната грамотност се вижда, че в неотделима връзка с нея се среща и понятието *дигитални инструменти*, което може да се дефинира като комбинация от софтуерни и хардуерни системи, използвани за достигане на различни изследователски, образователни и комуникационни цели. По принцип отдавам предпочитание на термина *дигитален* пред *компютърен*, тъй като има по-широк обхват и включва всички технически устройства и тяхното осигуряване с приложения, базирани на бинарния дигитален код, тук

обаче под понятието дигитални инструменти ще имам предвид най-вече неговата софтуерна съставка. Изучаването на чужд език е образователен процес, чиято цел е овладяването на нова и до момента непозната езикова система от страна на обучаемите. Могат да се обособят различни видове на този процес в съответствие с прилаганите критерии: индивидуално и групово обучение; институционално и неформално обучение; обучение с използването или без използването на език посредник и така нататък. Всички тези видове обаче се обединяват от възможността за прилагането на дигиталните инструменти в тях. Ако започнем да проследяваме реализацията на тези възможности от откриването на компютъра досега, ще установим ясна възходяща тенденция в реализирането на компютърните технологии в сферата на образованието и по-конкретно при изучаването на чужди езици.

Изучаването на чужд език е една от основните прояви на езиковия контакт, в която на преден план последователно се озовават различни равнища на контактуващите лингвистични системи. Когато този процес е в началото, доминираща позиция има фонологичното равнище във връзка с необходимостта обучаемите да възприемат речевия сигнал, базиран на целевия език. Тук вниманието ще бъде насочено към една интересна комбинация на българския като базов език със словашкия като целеви език.

Ако приемем новия изучаван език като стая, в която не сме били, то непосредствено зад вратата ѝ обикновено ни очакват фонетиката и неизбежните фонетични трудности, дори и в случая с усвояването на близкородствен език, какъвто за българина е словашкият. В тази връзка, бих искал да споделя собствения си опит при преодоляването на споменатите трудности благодарение на използването на дигиталните инструменти. Тъй като образователните платформи на Европейския съюз имат по-широка популярност, бих искал да предложа една по-различна информация, свързана с инструментите, използвани в собствената ми практика. Сред тях първостепенното място безспорно принадлежи на дигиталния инструмент АУДАСИТИ (AUDACITY). Това приложение позволява комбинирането на два и повече аудио файла в един нов файл. Всеки от двата изходни файла изпълнява функцията на звуковата следа върху магнетофонната лента при по-старата аналогова техника. С други думи, това е софтуер за миксиране на звукови записи с богат набор от възможности за упражняване на произношението и за изследвания в областта на експерименталната фонетика. От тази година, благодарение на университетски проект беше осигурена компютърна техника и студентите словакисти във Факултета по славянски филологии вече използват в рамките на учебните часове по предмета *Правоговор и правопис на словашкия език* и по други дисциплини споменатия софтуер. Така приложението АУДАСИТИ най-накрая замести морално остарялата аналогова система РЕВОКС, използвана в предходните години. Този нов дигитален инструмент позволява на обучаемите да изслушват

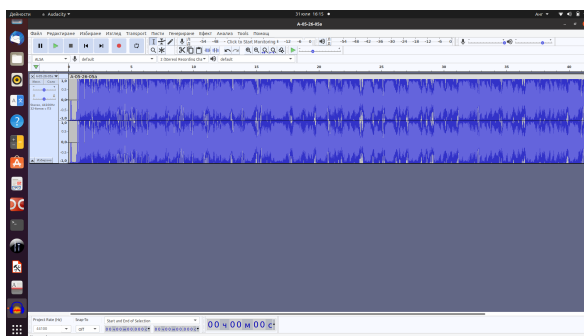
еталонен запис на диктор, да записват своята произносителна версия и след това да сравняват двата записа. В учебните часове се използват упражнения и записи от практическото фонетично помагало на Яна Пекаровичова и колектив (*Pekarovičová* 2005). Всеки потребител може да се съсредоточи върху конкретен участък от записа и така да положи повече усилия на проблемните места. Приложението АУДАСИТИ подкрепя както самостоятелната подготовка, така и работата в група, като колективното използване във факултетната фонетична лаборатория се осигурява в комбинация с програмата *NetSupport School* – образователна платформа, в рамките на която има богати варианти за комуникация (включен/изключен микрофон, включени/изключени слушалки). Така всички могат да слушат един говорещ, двама и повече говорещи могат да комуникират помежду си в отделни затворени групи, всеки може да бъде в затворен диалог с преподавателя, без това да пречи на останалите, цялата мрежа от потребители може да бъде и в активен диалог. Освен това студентите имат достъп до аудио записите и извън учебния час, така че да ги използват и на домашния си компютър. Редовното упражняване на словашкото произношение чрез използването на това приложение активизира звуковата памет и по този начин интензифицира усвояването на словашката фонетика. Като пример посочвам тук илюстрация 2.

Словакистите в нашия университет учат не само практическа, но и теоретична фонетика на словашкия език, като и в двата случая върху обучението благоприятно се отразява употребата на дигитални инструменти. Благодарение на тях се постига визуализацията на артикулационните органи и на процеса на артикулация, а това способства за придобиването на нови познания по фонетика. Както навсякъде другаде, така и в нашия факултет е нещо съвсем тривиално да се включи в обучението и компютърната презентация, за чието създаване се използват други дигитални инструменти, например за създаване и обработка на образи *Acrobat Painter*, *Gimp*, *Canva*, а в последно време и изкуственият интелект от типа на *Leonardo.ai*; за създаването на така наречените гифове се използват онлайн платформи като <https://ezgif.com/>, <https://giphy.com/>; за записване на аудио файлове – споменатото приложение АУДАСИТИ, а също така *Sound recorder* на всеки компютър и мобилен телефон. Сред всички дигитални инструменти, прилагани в нашата специалност в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, основна позиция има двуезичната платформа www.slovakistikabg.com. На този уеб сайт е разположена богата информация за словашки език и култура, но с темата на настоящия текст са свързани най-вече онлайн тестовете, поместени на платформата под рубриката „Тестове“. Това са собствени дигитални инструменти, възникнали в резултат на няколко университетски проекта (*Българска виртуална словакистика 1, 2, 3* и *Виртуална словакистика 1, 2, 3*) (виж по-подробно Panayotov 2019). Тестовете помагат на студентите при тяхната самостоятелна подготовка извън универ-

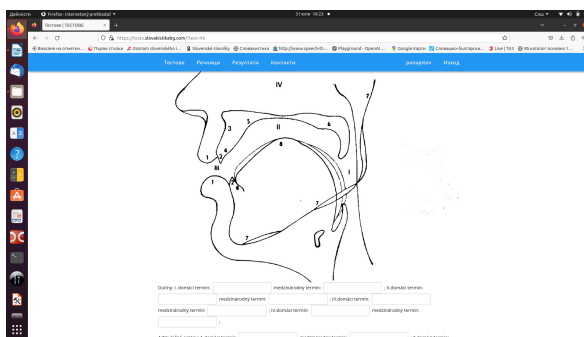
ситета да усвояват учебния материал за изпит както по практически словашки език, така и по теоретични словакистични дисциплини, включително по словашка фонетика. Всеки тест студентът може да попълва неограничен брой пъти и веднага да получи информация за резултата. Освен това получава и обратна връзка за евентуалните си грешки. Съставна част от всеки тест може да бъде също така картина или звуков запис, което при фонетичните тестове често се прилага (виж например тук илюстрация 2).

Дори и от това кратко научно съобщение за използването на дигитални инструменти в Катедрата по славянско езикознание на Софийския университет може да се придобие представа за техния огромен потенциал за изучаването на славянски езици от българи и конкретно на словашки като чужд език. Те позволяват прилагането на нови форми на обучение, увеличават мотивацията на студентите и по такъв начин повишават ефективността на образователния процес.

Приложения

Илюстрация 1. Изглед на екрана при работа с приложението AUDACITY

Илюстрация 2. Изглед на екрана при попълване на онлайн тест по фонетика и фонология на платформата www.slovakistikabg.com.

ЛИТЕРАТУРА

ПАНАЙОТОВ, В., 2019. Проектът Виртуална словакистика и обучението по словашки език в СУ „СВ. Климент Охридски“. *Studia Philologica Universitatis Velikotarnovenssis*, vol. 38, no.1, pp. 43 – 50. Available from: journals.uni-vt.bg/studiaphilologica/bul/arch.aspx.

REFERENCES

- PANAYOTOV, V. 2019. Proektat Virtualna slovakistika i obuchenieto po slovashki ezik v SU “Sv. Kliment Ohridski”. *Studia Philologica Universitatis Velikotarnovenssis*, vol. 38, no.1, pp. 43 – 50. Available from: journals.uni-vt.bg/studiaphilologica/bul/arch.aspx.
- PEKAROVIČOVÁ, J., ŽIGOVA, L., PALCÚTOVÁ, M., ŠTEFÁNIK, J., 2005. *Slovenčina pre cudzincov. Praktická fonetická príručka*. Bratislava: Stimul.

THE ROLE OF DIGITAL TOOLS IN TEACHING OF SLOVAK PHONETICS AT SOFIA UNIVERSITY “ST. KLIMENT OHRIDSKI”

Abstract. The introduction of this text briefly defines and classifies concepts such as digital, digital tools, foreign language learning and describes their close relationship. The following presentation presents the use of computer technologies in the work with the Slovak students at SU “Sv. Kliment Ohridski” within the framework of the courses on practical Slovak language, spelling and legal pronunciation of the Slovak language and theoretical phonetics of the Slovak language. Attention is mainly focused on the AUDACITY application and the <http://www.slovakistikabg.com> platform. **Keywords:** learning Slovak as a foreign language; digital tools; phonetics; inline forms in philological education

✉ **Velitchko Panaiotov, Assoc. Prof.**
ORCID iD: 0000-0003-3731-9325
Sofia University „St. Kliment Ohridski“
Sofia, Bulgaria
E-mail: velpan@slav.uni-sofia.bg